

ORMAN OKULLARINDA UYGULANAN REGGIO EMILIA YAKLAŞIMI: TÜRKİYE’DEKİ ORMAN OKULU YÖNETİCİLERİ ÜZERİNE İNCELEME

Nazife Gülşah DOYDUⁱ

Öz

Orman okulu yaklaşımı, Reggio Emilia ilhamlı olarak doğa ve sosyal çevreyle derin bir bağ kuran, eleştirel düşünme becerilerini geliştiren ve sürdürülebilirlik bilincine sahip bireyler yetiştirmeyi hedefleyen etkili bir yöntem sunmaktadır. Bu sayede çocuklar, doğayı keşfederek ve deneyimleyerek daha bilinçli, sorumlu ve bireysel farkındalığı yüksek bireyler olarak yetişmektedir. Bu çalışmada, diğer alternatif yaklaşımların tanımları yerine yalnızca Reggio Emilia yaklaşımının orman okulları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda Türkiye’deki orman okulu yöneticileri üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Analiz sürecinde, orman okulu yöneticilerinin deneyimlerinden yararlanmak amacıyla yorumlayıcı fenomenoloji yaklaşımı benimsenmiş ve veri analizi için MAXQDA programı kullanılmıştır. Görüşmeler sonucunda, okul yöneticilerinin orman okulu yaklaşımına olumlu baktıkları ve bu yaklaşımın öğrenci merkezli öğrenmeyi desteklediği görüşünde oldukları belirlenmiştir. Orman okullarının projeler ve Reggio Emilia yaklaşımıyla entegrasyonunun, öğrencilere doğayı öğrenme fırsatı sunduğu ve onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun öğrenme deneyimleri yaşamalarına olanak tanıdığı ifade edilmiştir. Çalışma, Reggio Emilia ilhamlı orman okullarında, çocukların keşif duygusunu ortaya çıkaran öğrenme ortamlarının daha ayrıntılı incelenmesini önermektedir.

Anahtar Sözcükler orman okulları, Reggio Emilia yaklaşımı, okul öncesi eğitim, orman okulu yöneticileri

REGGIO EMILIA APPROACH APPLIED IN FOREST SCHOOLS: A STUDY ON FOREST SCHOOL ADMINISTRATORS IN TURKEY

Abstract

The forest school approach, inspired by Reggio Emilia, offers an effective method for nurturing individuals who establish a deep connection with both nature and their social environment, develop critical thinking skills, and raise awareness of sustainability. Through this approach, children grow into more conscious, responsible, and self-aware individuals by exploring and experiencing nature. This study focuses solely on the impact of the Reggio Emilia approach on forest schools, rather than examining definitions of other alternative approaches. Within this context, an analysis was conducted specifically on forest school administrators in Turkey. The study employed the phenomenological research design, one of the qualitative research methods. To analyze the experiences of forest school administrators, the interpretative phenomenological approach was utilized, and MAXQDA software was used for transcription and data analysis. The interviews revealed that school administrators have a positive view of the forest school approach and believe it supports student-centered learning. They expressed that integrating forest schools with projects and the Reggio Emilia approach not only provides opportunities for students to learn about nature but also enables them to experience learning tailored to their interests and needs. The study recommends further exploration of learning environments in Reggio Emilia-inspired forest schools that foster children's sense of discovery.

Keywords Russia, Ukraine, aviation, Antalya, air transportation, tourism

Çalışmayla İlgili Bilgilendirme Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Ekonomi ve Yönetim Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Tarık Söylemiş'in danışmanlığında yürütülen “Okulöncesi Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Perspektifinden Orman Okulları” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı Çalışmanın etik kurallara uygunluğu, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun 18.04.2022 tarihli 101/04 numaralı kararıyla onaylanmıştır.

Finansal Destek ve Çıkar Beyanı Çalışma, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen 2022-YL1-0175 numaralı proje ile yürütülmüştür.

GİRİŞ

Orman okulları yaklaşımı, geleneksel sınıf içi eğitimden farklı olarak, öğrencilere doğa ile etkileşimli ve deneyimsel öğrenme fırsatları sunmayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşımın

ⁱ Uzman. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta-TÜRKİYE. ORCID: 0000-0001-7780-1138. E-posta: y12030694009@isparta.edu.tr

Gönderim (Submission): 17.10.2024. Kabul (Acceptance): 18.12.2024.

okulöncesi dönemdeki çocuklara sağladığı merak uyandırma, keşfetme ve çevre duyarlılığı geliştirme gibi faydaları vurgulanmıştır (Knight, 2011, s. 349). Orman okulu yaklaşımı, bu dönemdeki çocukların doğayı öğrenme deneyimlerini, sürdürülebilir yaşam felsefesi kazanmalarını ve çevre sorunlarına duyarlı bireyler olarak yetişmelerini destekleyebilmektedir.

Reggio Emilia yaklaşımı, çocukları birey olarak gören ve onların doğal meraklarını, yaratıcılıklarını ve öğrenme isteklerini destekleyen bir eğitim felsefesidir. Bu yaklaşımda, çocukların kendi deneyimleri ve etkileşimleri yoluyla öğrenmeleri teşvik edilir. Eğitim ortamları, çocukların keşfetmeleri, deneyimlemeleri ve iş birliği yapmaları için zenginleştirilmiş hale getirilmiştir. Reggio Emilia yaklaşımı, çocukların potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini destekleyen zengin ve etkileşimli bir öğrenme ortamı sunmaktadır (Coşkun, 2022, s. 26). Reggio Emilia yaklaşımına göre; çocuklar çevreleriyle etkileşimde bulunarak, keşfederek ve yaratıcılıklarıyla öğrenme süreçlerine katılmayı sevmektedirler. Çocukların dünyayı anlamlandırma biçimleri, deneyimledikleri olaylarla, keşfettikleri nesnelere ve sosyal ilişkilerle şekillenmektedir. Bu nedenle, öğrenme ortamlarının onların ilgi ve hayal güçlerine hitap etmesi önemlidir. Mekânlar sadece fiziksel alanlar değil, aynı zamanda çocukların anlam ve kimlik geliştirmelerine yardımcı olabilecek sosyal ve duygusal bağların kurulduğu yerlerdir. Çocuklar, kendilerini ifade edebilecekleri ve deneyimler yaşayabilecekleri mekânlarda daha fazla motivasyon gösterebilmektedirler. Bu mekânlar, onlara deneme, yanılma ve keşfetme fırsatları sunarak, öğrenme süreçlerini zenginleştirir. Çocukların bu tür sosyal etkileşimler ve keşifler yoluyla alanla olan bağlarını güçlendirmeleri, onlara ait olma duygusu kazandırır ve öğrenme deneyimlerini derinleştirir. Eğitim ortamlarının bu anlayışa göre düzenlenmesi, çocukların gelişimlerini desteklemek için kritik bir öneme sahiptir (Wilton ve Elis,2007, ss. 2-3).

Maynard (2007) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenleri ve Orman Okulu çalışanları arasındaki ilişkilerdeki gerginlikleri çözme ve eğitim politikalarında değişiklikler yapma konusunda önemli bir adım olmuştur. Elde edilen bulgular sonucunda; değişikliklerin, öğretmenlerin öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmalarına yardımcı olup, öğrenci başarılarını artırmak için daha etkili stratejiler geliştirmelerine olanak tanımıştır. Yeniden yapılandırılan mesleki öznellikler, öğretmenlerin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına daha duyarlı olmalarını sağlamıştır. Waters ve Begley (2007) tarafından çalışmada erken yıllarda çocukların risk alma davranışlarını desteklemenin önemini ve zorlukları üzerine derinlemesine bir çalışma yapılmıştır. Orman Okulu, çocuklara çeşitli ve ilginç risk alma davranışları sunan, güvenli sınırlar içinde özgürlük veren ve fiziksel meydan okumalara olumlu bir yaklaşım benimseyen bir eğitim modeli olarak tanımlanmaktadır. Çocukların doğal dış mekânlarda oyun fırsatları giderek azaldığı belirtilmiştir. Orman okulu ortamı bağımsız oyun fırsatı sunarken, çocuklarda risk alma davranışlarını desteklediği savunulmuştur. Risk alma, çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimleri için gerekli bir unsur olduğu, ancak çoğu zaman olumsuz bir kavram olarak görüldüğü vurgulanmıştır. Knight (2009), orman okullarının, Pestalozzi, Froebel, Steiner, Montessori, Reggio Emilia, Açık Hava Macera Eğitimi ve Te Whariki gibi çeşitli eğitim felsefelerinden etkilendiğini vurgulamıştır. Doğa ile temas eden çocukların öz yeterliliklerinin geliştiğini, doğal ortamda keşif yapma ve yaratıcı oyun kurma becerilerinde önemli gelişimler olduğunu belirtmiştir.

Koyuncu (2019) çalışmasında Türkiye’de orman okulu uygulamaları yürüten okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenler ile bu okullardaki velilerin bu uygulamalara yönelik görüşlerini incelemiştir. Yapılan çalışmada, katılımcıların orman okullarında çocukların bütünsel gelişim alanlarına önem verdiğini ve bu alanda çalışacak uzman eğitimcilerin yoksunluğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretmen, yönetici ve velilerin orman okullarının öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışı olduğu için diğer okullardan ayırt edici olduğu ve bundan dolayı tercih edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Bal ve Kaya (2020) tarafından yapılan çalışmada orman okullarında

çalışan öğretmenlerin eğitim ve öğrenciler hakkındaki görüşlerine odaklanılmıştır. Yapılan çalışmada öğretmenler, orman okullarının çocuklara sınırsız, keşifli, aktif, özgür, yaratıcı, sorumluluk sahibi, mutlu ve duyarlı bireyler olma fırsatı sunduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, orman okulunun hem çocuklar hem de öğretmenler için alternatif bir öğrenme deneyimi sunduğunu ve değişime yönlendirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Erol (2023) tarafından yapılan çalışmada ise, orman okulu uygulamasını gerçekleştiren idarecilerin, öğretmenlerin ve çocukları bu uygulamalara katılan ebeveynlerin orman okulu uygulama süreçlerine dair risk algılarını içeren deneyimlerini ortaya çıkarmaya çalışılmıştır. Araştırmaya göre, kültürel değerlerin orman okulu uygulamalarına yansıdığı yetişkinlerin risk algısının olumlu ve olumsuz yönde olmasının çocukların risk yönetim becerisini olumlu ve olumsuz yönde etkilediği bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca risk algımızı şekillendiren kültürel normlarımızın her ülkede farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'deki orman okulu yöneticilerinin deneyimlerinden yola çıkarak okullarda uygulanan Reggio Emilia yaklaşımı incelenmiştir. Çalışmada orman okulunda Reggio Emilia yaklaşımını uygulayan yöneticilerin bulgularına, elde edilen sonuçlara ve yapılan özgün değerlendirmelere yer verilmiştir

ORMAN OKULLARI

Orman okulları, çocukların doğal bir ortamda, genellikle ormanlık alanlarda veya ağaçlarla dolu doğada öğrenme fırsatına sahip oldukları eğitim yaklaşımıdır. Bu okullar, çocukların doğayla doğrudan etkileşimde bulunarak öğrenmelerini sağlayan uygulamalı deneyimler sunmaktadır. Bu ortamlarda çocuklar, fiziksel aktivitelerle ve keşiflerle özgüvenlerini geliştirme imkânı bulmaktadırlar. Doğal çevre, çocukların meraklarını teşvik ederken, çocukların yaratıcılıklarını artırır ve problem çözme becerilerini geliştirir (FSA, 2019).

Orman Okulu, her yaş grubu insanın orman ortamında el becerileri ve özgüven kazanmaları ve geliştirmeleri için düzenli fırsatlar sunan ilham verici bir süreçtir. Orman okulu eğitimi zorunlu olmamakla birlikte genellikle tam zamanlı gerçekleştirilmektedir (Murray ve O'Brien, 2007, s. 249). 19. yüzyılda Avrupa'da ve özellikle Almanya'da ortaya çıkmıştır.

Almanya'da Friedrich Fröbel, ormanın çocuklara özgürce keşfedebileceği bir ortam sağladığını fark ederek, doğa etkinliklerini çocukların eğitimine dâhil etmiştir. Fröbel'in Montessori, Waldorf ve Reggio Emilia gibi alternatif eğitim yaklaşımları üzerinde de etkisi olmuştur. Orman okullarının yaygınlaşması ve popülerlik kazanmasıyla birlikte, diğer ülkelerde de benzer eğitim modelleri ve okul örnekleri ortaya çıkmıştır (Knight, 2009, s. 3; Garrick, 2009, s. 4; Sobel, 2016, s. 48).

Dünyadaki Orman Okulu Uygulamaları

İngiltere'de 100'den fazla Orman Okulu, İskoçya'da 20 ve Galler'de 20 tane bulunmasıyla, bu kavramı Britanya genelinde yaygınlaştırmıştır. Orman Okulu, çocukların uzun bir süre boyunca düzenli olarak ormanla temas etmelerini içerir; bu, onların doğal çevreyle tanışmalarına ve temas etmelerine olanak tanır (O'Brien, 2009, s. 45).

Dünya genelinde orman okulları eğitim modelini uygulayan bazı ülkeler şunlardır: Kanada, ABD, Avustralya, Yeni Zelanda, Malezya, İsviçre, İspanya, İsrail, İrlanda, Almanya ve Birleşik Krallık (Sarigül, 2020).

Kanada Orman Okulları

Carp Ridge Anaokulu, 2007 yılında Marlene Power tarafından kurulmuştur. 2012 yılında Marlene, Forest School Canada'nın başına geçmiştir. Bu kurum Kanada'daki orman okulları hareketini başlatarak, orman okullarına destek, eğitim ve akreditasyon ağı oluşturmaya

çalışmıştır. Marlene'nin başlattığı bu hareket, Kanada'nın birçok eyaletine yayılmıştır (Sarıgül, 2020).

Kanada'da bulunan bir orman anaokulu özellikle aile katılımı etkinlikleri ile dikkat çekerken, çocukların gelişim ve yaşlarına uygun eğitim programı düzenleyerek, çocukların zengin öğrenme deneyimleri kazanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Okulda yapılan; orman yürüyüşleri, çocuklara tanınan oyun oynama özgürlüğü, doğayla birlikte sınırsız etkinliklerle dikkat çeken okul, bulunduğu bölgede "Mükemmel Genç Çocuklar" ödülünü almıştır (Friendly Forest Preschool, 2024).

Amerika Birleşik Devletleri Orman Okulları

1920'lerin başlarında Kuzey Wisconsin'de, ağaçlandırma projelerinin bir parçası olarak orman okulları ortaya çıkmıştır. Her okula ağaçlandırma için bir arazi tahsis edilmiştir. Bu ağaçlandırılmış alanlar daha sonra okul ormanı olarak kullanılmıştır. Bu sayede çocuklara ormancılık ve çevre bilinci öğretilmeye çalışılmıştır. Wisconsin'de 2007 yılına kadar 346 okulun özel okul ormanı bulunmaktaydı. Modern orman okullarında ise aktiviteler genellikle açık hava sınıflarında gerçekleştirilmektedir (Sarıgül, 2020).

ABD'deki doğa anaokulları, çevre eğitimi konusunda geçmişten günümüze gelişim göstermiştir. Fröbel, Montessori ve Steiner yaklaşımları, günümüzde çevre anaokullarında çocuk merkezli, oyun temelli ve doğayla bağlantılı bir eğitim anlayışının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar, çocukların bireysel ihtiyaçlarını, ilgi alanlarını ve potansiyellerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olacak şekilde zengin ve destekleyici öğrenme ortamları sunmaktadır. (Sobel, 2016, s. 50).

İsveç Orman Okulları

1957 yılında İsveçli Gösta Frohm tarafından "Skogsmulle" konsepti ortaya atılmıştır (Nikkinen, 2011, ss. 11-12). Bu konseptle çocuklara; doğa, su, dağlar ve kirlilik hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. "Skogsmulle" kelime anlamına baktığımız zaman, Skog orman anlamına gelir, mulle ise çocuklara doğa sevgisini öğreten düşsel bir karakterdir. 1987 yılında Gösta Frohm, Skogsmulle Vakfı'nı kurarak, çocuklara doğa sevgisini ve saygısını aşılama amaçlamıştır. İsveç'te ilk orman okulu 1985 yılında Siw Linde tarafından kurulmuştur. Linde, 80'lerde Skogsmulle okullarında hafta sonları eğitim lideri olarak görev yapmış aynı zamanda Skogsmulle yaklaşımını çocuk yuvalarına uygulama yollarını düşünmüştür (Amus, 2013, s. 10). Orman okulları merkezli eğitim yöntemi, giderek daha fazla ilgi görmeye başlamıştır (Frluftsfrämjandet, 2024).

I Ur Och Skur (Yağmur ya da ışık) adıyla okul kuran Linde, başlangıçta devlet fonu bile alamamıştır ancak öğrencilerin velileri, oyun malzemeleri ile barınaklar inşa ederek destekte bulunmuşlardır. 1985'ten itibaren 180'den fazla *I Ur Och Skur* okulu kurulmuş ve giderek yaygın hale gelmiştir. Bu okullar da aynı ilkelerle yönetilmekte olup, farklı yöntemlerle çalışmaktadır (Öztürk, 2024).

Birleşik Devletler Orman Okulları

İngiltere'de Orman okullarının tarihi yeni gibi görünebilir fakat çocukları ve gençleri doğal ortamlara götürme geleneği Victoria devrine kadar uzanmaktadır. O devrin romantiklerinden olan Wordsworth, Ruskin ve doğa bilimcileri Susan Isaacs ve Macmillin kardeşler bugünkü orman okullarının temellerini atmışlardır. 90'lara gelindiğinde ise "alternatif" bir eğitim modeli arayışıyla orman okulu ortaya çıkmıştır. Orman Okulu, Somerset, Bridgewater Koleji'nden bir grup anaokulu öğretmeni tarafından 1993 yılında İngiltere'ye tanıtılmıştır. Danimarka'da bulunan bir Orman Okulu'nu ziyaret eden öğretmenler, bu eğitim modelini İngiltere'de uygulamak istemişlerdir. Öğrencileri gözlemleyen eğitimciler her öğrencinin yetenek ve

becerilerini dikkate alarak eğitim programlarını düzenlemeye başlamışlardır. 2000'den itibaren İngiltere ve Galler'de orman okulları yaygınlaşmaya başlamış olup, İngiltere'de 2006 yılına kadar 140'a yakın orman okulu açılmıştır (Öztürk, 2024).

Danimarka da Orman Okulları

1950'lerde orman okulu fikri Danimarka'da ortaya çıktı ve kısa bir süre sonra İsveç'te de benimsendi. Danimarka'da, "Erken Çocukluk Eğitimi" olarak da bilinen *småbørnspædagogik* (okul öncesi eğitim), okul öncesi çocuklar için (yedi yaş altı) müfredatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Orman anaokullarına devam eden çocukların genellikle güçlü sosyal becerilere, etkili grup çalışması yeteneğine, yüksek benlik saygısına ve kendi yeteneklerine güvene sahip bir şekilde okula başladıkları gözlemlenmiştir (Balıkesir Orman Anaokulu, 2024).

Türkiye'de Orman Okulu Yaklaşımı Uygulamaları

Türkiye de orman okulu ile ilgili projeler geliştirilmektedir. Özel kurum, kuruluşlar, MEB bünyesinde yer alan okullar ve üniversiteler orman okulu yaklaşımının geliştirilmesi ve uygulanabilirliğini arttırmak adına çalışmalar yürütmektedirler. Bunların başında ekolojik köy ve orman okulu projeleri yer almaktadır. "Türkiye'de, "Doğada Öğreniyorum" ilkesi ilk olarak Gaye Amus tarafından ortaya atılmıştır. Bu, eğitimcilerin eğitimi, "Doğadaki Okul" düşüncesiyle akademisyen ve öğretmen yetiştirmektedir. Bu öğretmenler, orman anaokulları eğitmeni ve doğa temelli eğitimciler olarak yetişmişlerdir (Çetin, 2022, s. 27). Ankara'da yer alan "Yeşil Orman Okulu", İstanbul merkezli "Orman Okulları Derneği", İstanbul ve Isparta da yer alan "ISUBÜ SEM Doğa ve Orman Okulu" gibi kuruluşlar orman okulu eğitimcilerinin eğitimlerini devam ettirmektedirler. Devlet destekli olma özelliği taşıyan "Canik Doğa ve Fen Okulu" doğa temelli bir model olan sınıf dışı eğitim felsefesini benimsemektedir (Canik Orman ve Fen Okulu, n.d.). MEB müfredatı ile birleştirilmiş eğitim programında küresel iklim değişikliği, çevre okuryazarlığı, sürdürülebilirlik, sıfır atık, biyotaklit ve oryantiring modülleri yer almaktadır.

Okulöncesi Eğitim

Okulöncesi eğitim, çocukların doğdukları andan ilkokula başlayacakları döneme kadar olan süreci kapsayan bir eğitim dönemidir. Bu dönemde, çocukların bilişsel, dil, sosyal, duygusal ve motor becerilerini geliştirmek, özgüvenlerini artırmak ve temel akademik becerileri oluşturmaya başlamak amaçlanır (MEB, 2013, s. 12). Çocukların gelişim dönemlerini ve bireysel özelliklerini dikkate alarak, onlara zengin öğrenme ortamları sunan; zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal yönden gelişimlerini destekleyen okul öncesi eğitimi, çocukları ilköğretime hazırlayarak toplumun kültürel ve sosyal değerleri doğrultusunda yönlendirmektedir (Kartal, 2007, aktaran Dilek, 2019, s. 8). Okul öncesi eğitim programı; çocukların gelişim düzeylerine uygun, onların bütün gelişim basamaklarını destekleyen "gelişimsel" temelleri olan sarmal, model olarak "eklektik" bir programdır. Güncellenen okul öncesi programına bakıldığı zaman 21. yüzyılın ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirerek, eğitimde çocuk merkezli tasarımları merkeze almaktadır. Okul öncesi eğitim programı, 21. yüzyılın ihtiyaç duyduğu; meraklı, iş birliği içerisinde olup, gözlemleyen, bilgiyi yapılandıran, araştıran, empati kurabilen, iletişim becerileri gelişmiş, prososyal becerilere sahip, yaratıcı bireyler yetişmesine olanak sağlayan, etkin öğrenmeyi ilke edinen yaklaşımlara sahip olmalıdır (MEB, 2024, s. 15).

Orman Okullarında Uygulanan Alternatif Eğitim Yaklaşımları

Avrupa da üç temel eğitim yaklaşımı ön plana çıkmaktadır. Waldorf, Montessori ve Reggio Emilia yaklaşımlarından her biri, çocukların gelişimine ve öğretim faaliyetlerine kendilerine özgü yöntemleri ile desteklemektedirler. Waldorf eğitimi, sanat ve yaratıcılığı ön plana çıkarırken, Montessori öğrenciyi merkeze alan, bireysel öğrenmeyi teşvik etmektedir. Reggio

Emilia yaklaşımı ise çocukların kendi öğrenme süreçlerini keşfetme ve deneyimleme şansını tanıyan esnek bir yapıya sahiptir. Bu üç yaklaşım, çocukların bütünsel gelişimini destekleyen farklı yöntem ve eğitim ortamları sağlayarak alternatif öğrenme yaklaşımları sunmaktadır (Edwards, 2002, ss. 3-4).

Waldorf Yaklaşımı

Waldorf eğitim yaklaşımı 1919 yılında Rudolf Steiner tarafından geliştirilmiştir. Waldorf yaklaşımında amaç eğitim şeklini sanata dönüştürerek çocuğa bütüncül bir yaklaşım sunmaktır. Çocukların sosyal, duygusal, ruhsal, ahlaki, fiziksel ve zihinsel açılardan dengeli ve çok yönlü gelişmesini sağlayarak, onların yaşam deneyimlerini zenginleştirmektedir. Bu yaklaşım çocukların biricik ve özel olduğunu vurgularken aynı zamanda onların özgüvenlerini geliştirmelerine destek vermektedir.

Michella Fine'a Waldorf yaklaşımı hakkındaki düşünceleri sorulduğunda: "Özel çocuklar için özel bir felsefe" diyerek yaklaşımın felsefesinin amacı olan çocukların hayal gücü ve sosyal eylemlerine ironik bir cevap vermiştir. Waldorf okullarının en temel noktalarından biri olan özgürlük düşüncesi, yaklaşımın gelişmesine zemin oluştururken, çocukların hayal gücünü ve birbirleriyle olan sosyal etkileşimlerini birleştirmektedir. Steiner'a göre her çocuk potansiyeli ile doğmaktadır ve bu potansiyeli ortaya çıkarmak için uygun koşullar sağlanmalıdır. Steiner, çocukların öğrenme deneyimlerini elde ederken aceleci davranmalarının gereksiz olduğunu, onların kendi öğrenme hızlarında deneyimler elde ederek öğrenmeleri gerektiğini belirtmiştir (Oberman, 1997, ss. 3-9).

Waldorf okulları doğanın içinde, doğanın tüm imkânlarından faydalanabilecekleri alanlarda kurulmaktadır. Sınıflar düzenlenirken yapay malzemelerden ziyade, doğal materyallerin kullanılmasına dikkat edilmektedir. Sınıfların doğanın güzelliklerini yansıttığı yerler olması, çocuklarda doğa sevgisini oluştururken, çocukların kendilerinin doğanın bir parçası olarak görmelerini sağlamaktadır (Hutchingson ve Hutchingson, 1993; Easton, 1997, aktaran Kotaman, 2009, ss.181-182).

Waldorf yaklaşımında öğretim yöntemleri olarak hikâye anlatımı, sanat etkinlikleri ve Steiner'in geliştirdiği sanat olarak euritim, yaratıcı oyunlar kullanılmaktadır. Çocukların yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak uygulanan euritmin, akademik olarak da geometri, şiir, okuma yazma çalışmaları, edebiyat ve tarih alanlarında da kullanılmaktadır (Ogletree, 1997, aktaran: Kotaman, 2009, s.186).

Freire ve Montessori Yaklaşımı

Canlı ve canız varlıkların çevreleri ile ilişkilerini inceleyen bilim dalına Ekoloji (Çevre Bilimi) denir. Canlı ve canız varlıkların birbirleriyle etkileşimde bulunması ile ekolojik sistemler oluşmaktadır. Çevrenin yapı taşlarından biri olan insanlarda hem kendilerini hem de çevreyi etkiler ve etkilenmektedir. Dünya da var olan çevre sorunlarına karşı bireysel hareket etmekten ziyade kitlesel olarak sorunlara çözüm üretmek daha faydalı olmaktadır. Bunun en etkili yollarından biri ise çevre eğitimidir. Çevre eğitimi Freire'nin önderliğini yaptığı Ekopedagoji ile eleştirel bir bakış açısı kazanarak, doğanın korunması ve insanın doğa üzerindeki etkisini ekolojik olarak ele almaktadır. Freire insanların doğal ve toplumsal çevrelerinin dışında, bireysel eylemleri üzerinde düşünebilen varlıklar olduklarından dolayı çevrelerini değiştirme eylemini gerçekleştirebilmelerinden dolayı hayvanlardan farklı olduklarını düşünmektedir. Freire'nin savunduğu ekopedagojik yaklaşım, insanların çevrelerine karşı olan davranışlarını değiştirmekten ziyade, onların çevresel problemlerin çözümünde aktif olarak yer almasını, belki de ülkelerin politik olarak değişiklikler yaparak faaliyetlerde bulunmasını kapsamaktadır. Çevresel sorunların aşılmasında en önemli yol eğitimidir ve insanların eylemsel olarak harekete geçmesi önemlidir (Spring, 1997; Dönmez, 2006, aktaran: Özgün, 2021, s.112).

Orman Okulu felsefesi, çocukların öğrenmesi üzerine hazırlanmış çevrenin etkisine büyük önem veren Maria Montessori öğrenme teorisini içermektedir. Maria Montessori (1870-1952), çocukların öğretmenler tarafından etrafında dolaştırılma veya ödül arama ihtiyacı olmadan, kendilerini ilgilendiren şeylerde çalışmaya yönelik içsel bir dürtüye sahip olduklarına inanıyordu. Bundan dolayı müfredatı, pratik, duyuşsal ve resmi beceriler ve çalışmalar olmak üzere üç ana deneyim ve aktivite olarak yapılandırılmıştır. Bu becerileri elde etmek için, müfredat tekrarlayan egzersizlere, harekete ve rutine vurgu yapmaktadır. Bunlar, Orman Okulu programlarının büyük bileşenleridir. Orman Okulu programları, fiziksel ve sosyal bir boyutun sınırlarını belirlemektedir (Blackwell, 2015, s. 7).

Çocukların gerçek hayatla ilişkilendirildiği Montessori yaklaşımında doğa öğrenmenin bir parçası olarak görülürken, sınıflar çocukların yaşam alanlarından biridir (Seldin ve Epstein, 2003, aktaran: Özbek Ayaz, 2021, s. 325).

Reggio Emilia Yaklaşımı

Çocuk merkezli alternatif yaklaşımlarından biri olan Reggio Emilia Yaklaşımı ilk olarak İtalya da ortaya çıkmıştır. İtalya'da 1970 yılında eğitim kurumlarında yenilik yapmak amacıyla belediyelere okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma ve destekleme görevi verilmiş ve Reggio Emilia kasabası belediyesi Malaguzzi tarafından geliştirilen eğitim kurumlarına destek vermiştir. Vygotsky, Piaget, Bruner gibi sosyal yapılandırmacılığı savunan düşünürlerden etkilenen Malaguzzi çocukların iş birliği ile öğrenmelerini savunmaktadır (Edwards, 2002, s. 6). Reggio Emilia yaklaşımı, çocukların özgüven, yaratıcılık, çevre bilinci, problem çözme ve sorgulama becerilerini geliştirmeye odaklanan bir eğitim felsefesidir (Özalp, 2016, s. 33).

Reggio Emilia yaklaşımı, çocukların var olan potansiyelini ortaya çıkarmalarına yardımcı olmak amacıyla birçok eğitim teorisinin düşüncelelerinden faydalanmıştır. Bu bağlamda, Rousseau, Froebel, John Dewey, Jean Piaget, Lev Vygotsky ve Howard Gardner gibi önemli düşünürlerin etkileri yaklaşımın geliştirilmesinde gözlemlenmektedir (Edwards, 2009; Malaguzzi, 1998; Morrison, 2011, Aktaran: Ok, 2022, s. 21). Friedrich Froebel, Jean-Jacques Rousseau ve Johann Heinrich Pestalozzi gibi eğitimcilerin düşünceleri, Reggio Emilia yaklaşımı üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Bu eğitimcilerin çocuk merkezli yaklaşımı, öğrenme sürecindeki temel unsurları şekillendirmiştir. Çocuğu merkeze alan, onların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yapay olmayan eğitim ortamlarının çocukların öğrenme süreçlerini kolaylaştırmıştır (Temel, 2005, s. 11).

Regio emilia yaklaşımı farklı değerler ve düşünme biçimlerini bir araya getirirken aynı zamanda, çocukların çevrelerinde bulduklarına ait aidiyet duygusu ve aktif bir provakasyon imkânı da sunmaktadır. Çocuklar aktif öğrenme ortamlarında kendi bilgilerini, değerlerini ve kimliklerini birlikte inşa etme fırsatı bulmaktadırlar. Bu tür öğrenme ortamları, iş birliği ve etkileşim yoluyla öğrenmeyi teşvik eder ve çocukların eleştirel düşünme, problem çözme ve sosyal beceriler geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda çocuklar, farklı bakış açılarıyla etkileşim kurarak, kimliklerini ve değerlerini daha derinlemesine keşfetme imkânına sahip olurlar. Bu süreç, onların bireysel ve toplumsal kimliklerini oluşturmalarına katkıda bulunmaktadır (Rinaldi, 2006, s. 26).

Regio Emilia yaklaşımında çocuklar, büyüme ve gelişme süreçlerinin aktif kahramanlarıdır. Her çocuk, her şeyden önce kendi kimliği, benzersizliği, farklılığı ve kendi büyüme ve gelişme ritimleri içinde saygı görme ve değer görme hakkına sahip olan hakların öznesidir. İnsan olarak çocuklar yüz dile, yüzlerce düşünme biçimine, kendilerini ifade etmeye, anlama ve başkalarıyla karşılaşmaya, deneyimin çeşitli boyutlarını ayırmak yerine aralarında bağlantılar kuran bir düşünme biçimine sahiptir. Yüz dil, çocukların olağanüstü potansiyelleri, bilgi oluşturma ve yaratıcı süreçleri, yaşamın tezahür ettiği ve bilginin inşa edildiği sayısız form için bir metaforudur. Yüz dilin, diller arasındaki, çocuklar arasındaki ve çocuklarla yetişkinler

arasındaki iş birliği ve etkileşim içinde dönüştürülme ve çoğalma potansiyeline sahip olduğu anlaşılmaktadır (Rinaldi, 2012, s. 33).

Doğa temelli erken çocukluk eğitimcileri de ilham almak için Reggio Emilia yaklaşımından esinlenmektedir. Reggio yaklaşımının temel ilkelerinden biri, öğretmenlerin çocukları çevrelerine karşı yetenekli, güçlü ve meraklı olarak görmesidir. Doğa çocuklar için, öğrendiklerini sorgulayabilecekleri, düşüncelerini deneyerek kendilerini geliştirebilecekleri ortam sunmaktadır. Reggio yaklaşımında çocuklar çevrelerindeki doğal ve yapılandırılmış alanlar üzerinde çalışmalar yapmaktadır (Sobel, 2016, s. 50).

Erken çocukluk dönemi eğitimcisi Loris Malaguzzi'nin vurguladığı bu yaklaşım, çocukların kendine güvenen ve yetenekli olduğunu belirtirken, ebeveynler ve yetişkinlerle iş birliği içinde geliştirilen bir felsefeyi temsil etmektedir. Uluslararası alanda öne çıkan bu yaklaşım, çocukların öğrenme ortamları ve kaynakları üzerinde durmuştur. Reggio Emilia yaklaşımında, çevre, çocuklar ve öğretmen etkileşim halindedir. Çevre 'üçüncü öğretmen' olarak görülür; bu alan hem anaokulu bahçesini hem de kasabanın geniş çevresini kapsamaktadır. Bu yaklaşımda çocuklar akranları ile etkileşim halinde olarak, öğretmenleri tarafından sağlanan eğitim ortamlarında sosyal ilişkilerde kendilerini geliştirdikleri görülmektedir (Penn, 1997; Dudek, 2000, aktaran Garrick, 2009, s. 116).

Reggio Emilia okulları çocukları özgür bırakıp uzun süreli oyun ve keşif imkânı sağlayarak, onlara hata yapma ve risk alma fırsatları sunmaktadır. Bu sayede çocukların yaratıcılıklarını destekler ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedir. Çocukların eğitim hayatlarında ve ilerleyen zamanlarda karşılaşacakları çevrenin bir örneğini görmeleri ve geleceğe hazırlanmaları amaçlanmaktadır (Pekdoğan, 2012, s. 238).

Orman pedagojisi, çocukların ilgisini çeken bir öğrenme aracıdır ve öğretmenlere Reggio Emilia yaklaşımıyla tanışırken rehberlik edebilir. Bu pedagoji, sorgulamaya dayalı öğrenmenin ilk adımı olarak görülmektedir. Aynı zamanda bu yaklaşım, öğrencilerin farklı uzmanlık ve becerilere sahip olduğu küçük gruplar halinde çalıştığı, öğretmenin öğrenme sürecini kolaylaştırdığı bir süreçtir (Amus, 2012, s. 21).

YÖNTEM

Bu çalışmada Okulöncesi Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Perspektifinden Orman Okulları incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) araştırması olarak modellenmiştir. "Fenomenoloji, tümevarımsal tanımlayıcı bir araştırma yöntemidir". Amaç, tüm olgunun birey tecrübelerini de kapsayarak, görüldüğü gibi aktarılması ve yaşanan tecrübelerin derinliklerindeki anlamları araştırmaktır (Akturan, 2008, s. 85). Fenomenoloji, bireylerin deneyimlerinin incelenmesine yönelik felsefi bir yaklaşımdır (Manen, 2007, s. 2).

Nitel veri toplama yöntemleri olan gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi tekniklerle olgu bilimi, olaylar ve algılar hakkında doğal ortamda bütünsel olarak gerçeklerin araştırılmasını hedeflemektedir. Olgu bilim araştırmaları kesin ve genellenebilir sonuçlar sunamayabilir, ancak bir olgunun anlaşılmasına ve tanınmasına yardımcı olacak örnekler, açıklamalar ve deneyimler sunabilir. Bu durum hem bilimsel literatüre hem de uygulamaya önemli katkılar sağlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 72). Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin perspektifinden orman okullarının değerlendirilmesi için yöneticilerin orman deneyimlerinden faydalanarak katılımcıların duygu, düşünce ve yorumlarını deneyime dayalı ortaya çıkartmak amacıyla yorumlayıcı fenomenoloji modeli seçilmiştir.

Çalışmanın etik kurallara uygunluğu, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 18.04.2022 tarihli 101/04 numaralı kararıyla onaylanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 12 orman okulu yöneticisinden oluşmaktadır. Bu yöneticiler, son 5 yıl içinde E-Devlet sertifikalı portfolyolarını tamamlayarak eğitimci kimliğini almışlardır. Araştırmanın örneklemini ise örneklem türlerinden amaçlı örneklem oluşturmaktadır. Bu ölçütler; yöneticilerin eğitimlerini üniversitelerin sürekli eğitim uygulama ve yaşam merkezinde uzmanlardan aldıkları orman okulu öğretmenlik eğitimleri ile desteklenmiştir. Araştırma için katılımcılarda en az 4 yıllık tecrübe şartı aranmıştır. Çalışma grubunda yer alan yöneticilerin en az 4 en fazla 15 yıl okul deneyimleri vardır.

Verilerin Toplanması

Yönetici görüşlerine yönelik geliştirilen açık uçlu görüşme formu soruları, önceden hazırlanmış sorular (Koyuncu, 2019) temel alınarak genişletilmiş ve ek sorular eklenerek iki uzmanın değerlendirmesiyle kapsam geçerliliği sağlanmış ve görüşme formları güncellenmiştir. Demografik bilgileri içeren "Kişisel Bilgi Formu" ile araştırmanın verilerinin elde edilmesi amacıyla yöneticilere açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu geliştirilmiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda, veriler görüşme formlarındaki açık uçlu soruların son haline göre toplanmıştır. Veri toplama sürecinde görüşme yoluyla veriler elde edilmiştir. Görüşmeler, okul yöneticilerine çalışmada belirtilen sorular doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yüz yüze veya çevrimiçi platformlar üzerinden yapılmış ve ses kayıtları alınmıştır. Bu görüşmeler, katılımcıların deneyimlerini ve görüşlerini daha ayrıntılı bir şekilde anlatmalarına imkân tanımıştır. Katılımcılara görüşmenin amacı ve içeriği araştırmacı tarafından açıklanmıştır.

Bu çalışmada uygulanan bazı sorular şunlardır:

1. Bu eğitim modelinde eğitimi tamamlamış çocukların gelecekle ilgili kazanımları nelerdir?
2. Bu eğitim modelinin neden olduğu son yaşadığınız bir sorunu (sorunları/olayı) anlatabilir misiniz? Neler oldu? Neden böyle bir sorun yaşandı? Nasıl çözüldü?
3. Bu eğitim modelinin getirdiği yaşadığınız güzel bir olayı (olayları) anlatabilir misiniz? Neler oldu?
4. Okulunuzda uyguladığınız eğitim yaklaşımı hakkında bilgi verebilir misiniz? Sizce üstünlükleri ve zayıflıkları nelerdir?
5. Orman okullarının farklı uygulamalar adına risk aldığını düşündüğünüz durumlar oluyor mu?
6. Okulunuzda görev yapan öğretmenleriniz eğitim-öğretim ile ilgili öğrenci değerlendirmeleri (gözlemler, gelişim raporları, kayıtlar vs...) nasıl yapıyor açıklar mısınız? Sizce bu değerlendirme süreci yeterli midir? Aileler bu değerlendirme sürecinin neresinde yer almaktadır?
7. Orman okullarının işleyişi ve mevcut uygulamalarının ülkemizde ne kadar yürütülebildiğini açıklar mısınız, uygulamalarda değişiklikler ya da uyarlamalar yapmak zorunda kalıyor musunuz, ne gibi değişiklikler yapıyorsunuz?

Verilerin Analizi

Görüşmelerde ses kayıtları transkribe edilmiş ve MAXQDA (Nitel Veri Analizi Yazılımı) kullanılarak nitel veri analizi yapılmıştır. MAXQDA, araştırmacıların görüşmelerden odak grup analizlerine, internet tabanlı anketlerden görsel ve işitsel dokümanların analizine kadar çeşitli alanlarda nicel ve nitel veriler üzerinde çalışmayı tercih ettiği bir yazılımdır (Çelik, 2023, s. 779).

Veri toplama ve analiz süreci tekrarlanabilir ve dinamiktir. Ancak, tüm veriler toplandığında analiz tamamlanmış demek değildir. Aksine, analiz, çalışma ilerledikçe daha derinleşir ve tüm veriler elde edildiğinde başlamaktadır (Merriam, 2009, s. 169). Bu çalışmada, Miles-Huberman modelinin nitel araştırmalarda kullanılan veri analizi yöntemlerine yönelik kuramsal temelleri ve uygulamaya ilişkin detaylar incelenmiştir.

Miles-Huberman modeli, nitel veri analizinde kodlamanın, analizin ilerleyen aşamalarına yön veren temel ve en önemli adımıdır (Baltacı, 2017, s. 5). Veri analizi, Miles ve Huberman'ın (1994, s. 24) önerdiği aşamalı analiz yaklaşımına göre gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar şunlardır:

Verinin Organizasyonu: Transkriptler, ana temaları belirlemek için okunmuş ve önemli ifadeler veya kavramlar vurgulanmıştır.

Kodlama: Veri parçaları kodlar (etiketler) ile işaretlenmiştir. Bu kodlar, verinin farklı kategorilere ayrılmasını sağlamıştır. Kodlar, araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve veri ile uyumlu hale getirilmiştir.

Tematik Analiz: Kodlar temalar altında gruplandırılmıştır. Bu temalar, verinin içerdiği önemli konu veya kavramları yansıtmaktadır.

Anlamlandırma ve Yorumlama: Temaların içeriği analiz edilerek anlamlandırılmış ve yorumlanmıştır. Bu aşamada katılımcıların görüşleri ve deneyimleri daha geniş bir bağlam içerisinde değerlendirilmiştir.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Bu çalışmanın güvenilirliği ve geçerliliği çeşitli yollarla sağlanmıştır. Mülakatlar kaydedilmiş ve transkribe edilmiş, böylece katılımcıların ifadeleri doğru bir şekilde analiz edilebilmiştir. Ayrıca, analizin her aşamasında araştırmacılar arası görüş birliği sağlanmıştır. Çalışmanın sonuçları, katılımcıların ifadeleri ve analiz sürecinde kullanılan yöntemlerle desteklenerek güçlendirilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların araştırma sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen temalar Tablo 1'de verilmiştir.

Y1, Y2, Y4, Y5, Y7 numaralı katılımcıların verdikleri cevaplardan "Kurum kültürü ve felsefesi," Tema 1 olarak elde edilmiştir. Tema 2: Orman Okulu işleyişi ve Swot analizi, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y7, Y8, Y10 numaralı katılımcıların verdikleri cevaplar ile elde edilmiştir. Tema 3: 1, 2, 6, 8, 9, 11 numaralı katılımcıların AS9 ve AS10 sorularına verdikleri cevaplardan "Okul çevresi, öğretmen, öğrenci ve veli" şeklinde elde edilmiştir. Tema 4: 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11 numaralı katılımcıların AS11 ve AS12 verdikleri cevaplardan ise "Orman Okulu değerlendirilmesi" olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Araştırma Sorularına Verdiği Cevaplardan Elde Edilen Temalar

	AS1	AS2	AS3	AS4	AS5	AS6	AS7	AS8	AS9	AS10	AS11	AS12
T1	Y1, Y2, Y4, Y7, Y7											
T2	Y7, Y3	Y4, Y5	Y7, Y4	Y2, Y1	Y6, Y3	Y5, Y10	Y2, Y5	Y8, Y4, Y7				
T3									Y1, Y2, Y6, Y8	Y9, Y11		
T4											Y3, Y5, Y7, Y10	Y2, Y4, Y6, Y7, Y11

Tablo 2 incelendiğinde 1, 4, 5 numaralı yöneticilerin (Y2, Y4, Y5), Tema1 (T1) ile ilgili cevaplarından “İlerlemeci eğitim felsefesi” birinci kod (K1) olarak elde edilmiştir. 4, 6, 8, 10, 12 numaralı yöneticilerin, Tema1 (T1) ile ilgili cevaplarından” Öğrenci merkezli yaklaşım” ikinci kod (K2) elde edilmiştir. 1, 2, 7 ve 12 numaralı yöneticilerimiz (Y1, Y2, Y7, Y12), aynı tema ile ilgili cevaplarından üçüncü kod (K3)” Sosyal becerileri geliştirilmesi” ortaya çıkmıştır. Y2, Y3, Y6, Y9, Y12 numaralı katılımcılarımız, Tema1 ile ilgili verdikleri cevaplardan dördüncü kod (K4) “Doğa ile iç içe nesiller yetiştirmek” ortaya çıkmıştır. Son olarak 1, 5, 9, 11 numaralı yöneticilerin aynı temayla ilgili cevaplarından beşinci kod (K5) “Deneysel ve bütünleştirici eğitim” elde edilmiştir.

Tablo 2. Yöneticilerin 1. Temanın Yorumlamasından Elde Edilen Kodlar

	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9	Y10	Y11	Y12
T1	1K1	-	-	K1	K1	-	-	-	-	-	-	-
		-	-	K2	-	K2	-	K2	-	K2	-	K2
	1K3	K3	-	-	-	-	K3	-	-	-	-	K3
		K4	K4	-	-	K4	-	-	K4	-	-	K4
	K5	-	-	-	K5	-	-	-	-	-	K5	-

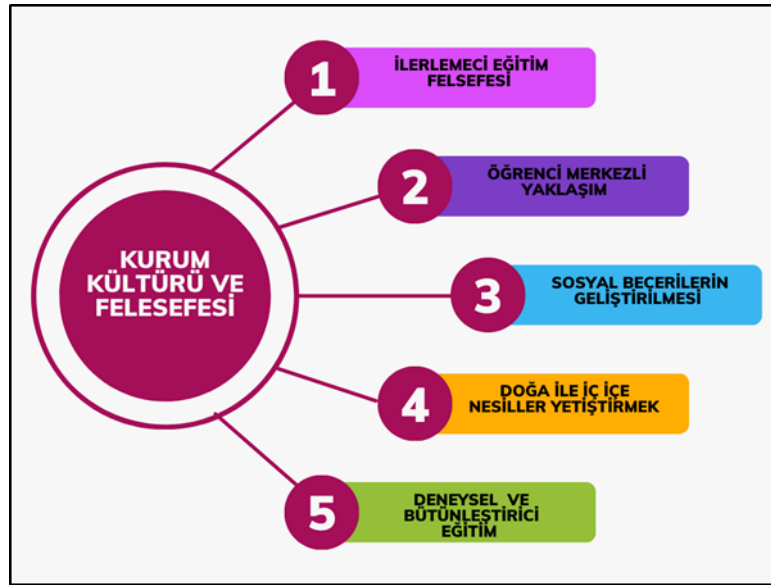
Katılımcılar, okullarının ilerlemeci bir eğitim felsefesini benimsediğini ve öğrenci merkezli bir yaklaşımı temel aldığını ifade etmişlerdir. Okulun temel amacının, öğrencilere doğa ile bireylerin yakınlık kurmasını sağlamak ve sosyal ilişkilerini artırmak olduğu belirtilmiştir. Bu yaklaşım, günümüzde teknolojinin etkisiyle artan sanal ortam kullanımının getirdiği sorunlara karşı çözüm arayışını yansıtmaktadır. Aynı zamanda okullar permakültür çalışmaları eğitim okuryazarlığı ve benzer uygulamalara yer vermektedir. Ayrıca ezberci eğitimden deneysel ve bütünleştirici öğrenme ortamları oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı katılımcı ifadeleri şu şekilde belirlenmiştir:

Y4: “Çocukların doğayı sevmeleri ve onu kucaklamayı erken yaşta öğrenebilmeleri, doğa ile bütünleşebilme, problem çözmeye yönelik düşünme becerilerini geliştirebilmeyi hedeflemektedir.”

Y2:” Orman Okulu olarak çocukların çevre hakkını önemsiyor, açık hava eğitim ortamlarının gelişmesini istiyor ve okul ekosisteminin en önemli parçalarından birinin de okul bahçeleri olduğuna inanıyoruz.”

Y5: “Çocukların özellikle çevre bilinci ile büyümelerini önemsiyoruz. Günümüz koşullarında tüm duyarına hitap edecek eğitim ortamı oluşturmak çok güç. Kurum kültürümüz olarak bütüncül bir eğitim sistemini benimsemekteyiz.”

Yöneticilerin kurum kültürü ve felsefesi ile öne çıkan kavramlar Şekil 1’de verilmiştir.

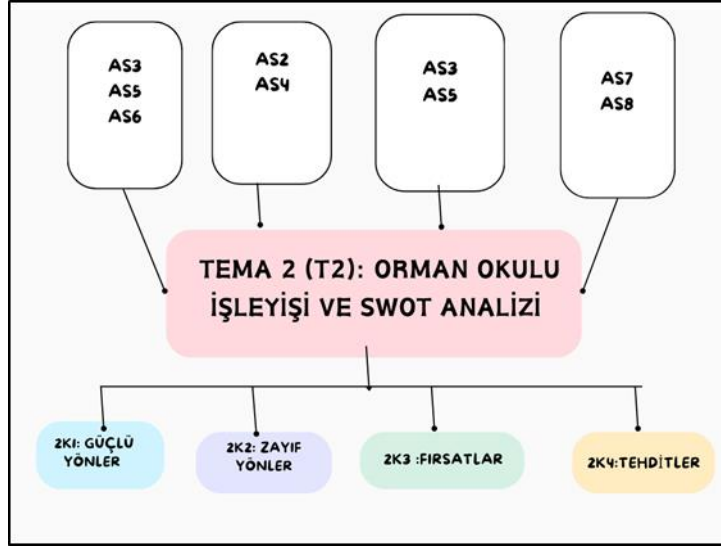

Şekil 1. Kurum Kültürü ve Felsefesi Temasından Elde Edilen Kodlar

12 katılımcı ile elde edilen bulgular neticesinde Tema 2 (T2): “Orman Okulu İşleyişi ve SWOT Analizi” elde edilmiştir. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 numaralı yöneticilerin (Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12) T2 ile ilgili cevaplarından Kod1 (2K1) “Güçlü Yanlar”, Kod2 (2K2) “Zayıf yanlar,” Kod3 (2K3) “Fırsatlar,” Kod4 (2K4) “Tehditler” elde edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Yöneticilerin 2. Temayı Yorumlamasından Elde Edilen Kodlar (K1, K2, K3, K4)

	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9	Y10	Y11	Y12
T2	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1	2K1
		2K2		2K2	2K2	2K2			2K2	2K2		2K2
	2K3		2K3			2K3	2K3	2K3		2K3	K3	K3
	K4	K4		K4	K4		K4		K4		K4	K4

Şekil 2. Tema 2 ve İlişkili Araştırma Soruları

(2K1) Yöneticilere Göre Orman Okulu yaklaşımının Güçlü Yönleri

Sonuçlar ile araştırma soruları karşılaştırıldığında, araştırma sorularından 3. (Bu eğitim modelinde eğitimi tamamlamış çocukların gelecekle ilgili kazanımları nelerdir?), 5. (Bu eğitim modelinin getirdiği yaşadığınız güzel bir olayı (olayları) anlatabilir misiniz? Neler oldu?), 6. (Okulunuzda uyguladığınız eğitim yaklaşımı hakkında bilgi verebilir misiniz?) soruların cevaplarıyla orman okulunun güçlü yönlerine ulaşılabildiğini göstermektedir.

Katılımcı yöneticilerin büyük bir çoğunluğu (Y1, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12) orman okullarının hem kapalı hem de açık alanda çocuklar ile gerçekleştirilen etkinliklerin daha çok duyuya hitap edip, kalıcı öğrenme gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Orman okullarının çocukların sanal yaşamdan doğa yönelimli eğitim sistemine geçişi desteklediğini, aynı zamanda çocukların yaratıcılıklarını geliştirerek kendi öğrenme alanlarını oluşturmaya katkı sağladığı görüşünü paylaşmışlardır. Orman okulu yaklaşımının güçlü yönlerini belirten katılımcılarımızın bazı ifadeleri şu şekildedir:

Y12: “Okulumuzda çevre okuryazarlığı ve ekolojik bilinci aşılama üzerine eğitim verilmektedir. Çocuklar kendi merakları ve öğrenme yolculuklarının liderleri bizler onlara eşlik ediyoruz adeta...”

Y3: “Çocuklar doğanın sunduğu zengin öğrenme materyalleri daha kalıcı öğreniyorlar. Ormanın biyoçeşitliliği çocukların oyunlarını etkiliyor. Sınıfta fazla uyarana maruz kalmadan müfredat tamamlamaktan çimlere uzanan bir yolculuk...”

Y4: “Çocuklar doğa temelli bir eğitim ile öz denetimi daha yüksek oluyor. Çocuklar herhangi bir problem ile karşılaştıklarında farklı çözüm yolları üretme de yaratıcı çözüm yolları bulabiliyorlar. En güzeli de akran iş birliği ile oluyor.”

2K1’in alt kategorileri, Orman Okullarında Proje Temelli Yaklaşımlar, Reggio Emilia Yaklaşım Sistemi AS6 ile orman okulunun güçlü yanları Kod (2K1) ile elde edilen alt kategoriler içersin de “Orman okullarında proje temelli yaklaşımlar ve Reggio Emilia yaklaşım sistemi” uygulandığı belirtilmiştir. Bu durum, öğrencilerin katılımını artırarak yaratıcı ve etkili öğrenme deneyimleri sunma fırsatı sağlayabilir. Eğitimde bu tür esnek yaklaşımlar, çocukların öğrenme süreçlerine aktif katılımını teşvik edebilir. Katılımcı yöneticilerin (Y6, Y8, Y9, Y12) belirtilen alt kategoriyi şu şekilde ifade etmişlerdir:

Y7: “Reggio Emilia yaklaşım sistemi uygulanmaktadır. Bir çocuğun 100 dilini kullanarak birçok alanda kendini özgürce ifade edebildiği sorgulayan araştıran öğretmeninde çocuklarla birlikte öğrendiği çevrenin 2. öğretmen olduğu, demokratik bir ortamla iş birliği içerisinde bulunulan bir ortamı yansıtmaktadır.”

Y4: “Okulumuzda proje tabanlı öğrenme yaklaşımı da uygulanmaktadır. En yakın zamanda gözlemediğimiz bir örneği belirtmek isterim. Tohum projemizde çocukların rüzgâr ile taşınan tohumları araştırıp öğrendikten sonra, bir çocuğumuzun evinin önündeki kaldırımında yetişen bir karpuzla rastlaması nereden geldiğini araştırması rüzgârla gelmiş olacağına dair bağlantı kurması. Karpuzu okula getirip çekirdeklerinin incelenmesi ağırlığı hafifliği konularının tartışılması, renginin neden beyaz olduğunun çocuklar arasında tartışma konusu olması ve ortamından uzaklaştığı kanısına varılması...”

Proje temelli eğitim sisteminde meraklı çocuk ve veli potansiyeli bulunmaktadır. Bu, öğrenci ve velilerin eğitim sürecine aktif katılımını teşvik edebilir. Orman okullarının etkili iletişim ve iş birliği sayesinde öğrencilerin öğrenme deneyimini arttırabileceği bir ortam sağladığı belirtilmektedir.

Orman Okulu Yöneticilerinin Öğretmen Tercihlerini Belirleyen Değişkenler

Sonuçlar ile araştırma soruları karşılaştırıldığında, araştırma sorularından: AS9. Okulunuzdaki öğretmenlerin genel özellikleri nelerdir? Öğretmenlerin seçimi nasıl olmaktadır, açıklar mısınız? (Koyuncu, 2019), Sorusunun cevaplarıyla orman okulu yöneticilerinin öğretmen tercihlerini belirleyen değişkenlere ulaşılabildiğini göstermektedir.

Katılımcı yöneticilerin büyük bir çoğunluğu (Y1, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9) öğretmen tercihlerini belirleyen değişkenler ve bu tercihlerin altında yatan görüşleri belirtmişlerdir. Katılımcı yöneticilerin bazıları (Y6, Y7, Y8, Y9) öğretmen seçimlerinde özellikle orman pedagojisi eğitimi alan portfolyo sürecini tamamlamış, deneyimli ve doğasever bireyler olmalarına önem vermektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin, çocuklar ile doğa da iletişim diline hâkim olmaları, sabırlı ve gözlem becerilerinin yüksek olmasının önemli olduğunu dile getirmiştir. Bununla ilgili katılımcılarımızın görüşleri şu şekildedir:

Y9: “Öğrenmeye açık, yenilikçi ve öğrenciye açık bir iletişim dilinin olması bizim için çok önemlidir.”

Görünüşe göre orman okulları yöneticileri, öğretmenlerin doğayla etkileşimini ve öğrenmeyi destekleyen projelerde yer almasına önem vermektedir. Yöneticiler aynı zamanda orman okulu yaklaşımının öğretmenlere sunduğu fırsatlar üzerinde odaklanmaktadır. Bu görüşü destekleyen yöneticilerin (Y2, Y3, Y5) görüşleri şu şekildedir:

Y2: “Çocuklar ile sürdürülebilir projeler yapmamız kaçınılmaz oluyor. Ormana her gittiğimizde doğa bize öncesini ve sonrasını sunabiliyor. Örneğin: Yaprakları yağmurdan önce sonra gözleme fırsatımız oldu ve biz bunu sanat atölyemize taşıdık.”

Y3: “Doğa ile iç içe olduğunuz zaman öğretmenlerin bile bakış açıları değişebiliyor. Öğretmenler ile yaptığımız toplantılarda genelde yeni öğrendikleri ve merak ettiği şeyler olduğunu duyuyoruz. Öğrenmenin sonu yok. Bunu orman okulunda daha çok yaşayabiliyorsunuz.”

Y5: “Öğretmenlerin günlük rutinlerinde doğa ile iç içe olmaları çok önemli. Bu çocuklara daha çok keşfetme imkânı sunuyor.”

Proje temelli yaklaşımlar ve Reggio Emilia yaklaşımı, orman okullarında öğrencilere doğayı öğrenme fırsatı sağlamaktadır. Bu yaklaşımların benimsenmesi, öğretmenlerin çocukların doğayla etkileşimini artırmayı ve kendi öğrenme deneyimlerini zenginleştirmeyi hedeflediklerini göstermektedir. Aynı şekilde, doğa okulları kapsamında çocuklarla birlikte öğrenen öğretmenlerin, bu yaklaşımın tercih edilmesini önceliklendirdiği görülmektedir. Bu tercih, çocukların doğayla iç içe olma deneyimini vurgulamaktadır.

Doğayla iç içe olan ve çocukların doğayı keşfetme fırsatını önemseyen öğretmenler, Orman okulu yaklaşımını benimsemeyi tercih etmektedirler. Bu tercih, öğretmenlerin çocukların doğayı keşfetme yeteneklerini desteklemeyi ve doğayla bütünleşmiş bir öğrenme deneyimi sunmayı hedeflediğini göstermektedir.

Orman Okulunun Avantajları

Katılımcı yöneticilerin (Y1, Y2, Y3, Y8, Y11) orman okulunun avantajları 4K4 ile ilgili verdikleri cevaplarda, çocukların doğa ile iç içe olmalarının öğrenme deneyimlerini zenginleştirdiği özellikle proje temelli ve Reggio Emilia yaklaşımları ile bütünsel bir bakış açısıyla uygulamalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, doğa okullarının çocuklara doğayı öğrenme fırsatı sunduğu ve bu çerçevede çocuklar ile öğretmenlerin uyumlu bir çalışma içerisinde olduğu belirtilmektedir. Orman okulları, doğayı keşfetme ve çocuk merkezli bir öğrenme anlayışını yansıttığı ortaya çıkmıştır. Çocukların öğrenme süreçlerinde aktif oldukları, özellikle sanatsal aktivitelerde Reggio Emilia yaklaşımı ilhamlı çalışmalarını yansıttıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Yöneticilerin bu bulguları destekleyici nitelikteki cevapları şu şekildedir:

Y3: “Çocuklar doğada buldukları istedikleri materyaller ile sanatsal çalışmalarını özgürce yapabiliyor. Bize de onları keşfederken izlemek düşüyor...”

Y8: “Çocuklar Reggio Emilia yaklaşımındaki gibi önceden planlanmadan sanatsal çalışmalarını o anki duyguları, çevrenin çağrışımları ile etkinliğine yön veriyor.”

Yöneticilerin (Y1, Y2, Y11) görüşlerine göre, orman okullarının avantajları 4K4 arasında, çocukların öğrenme deneyimlerinin zenginleştiğini ve ekoloji farkındalığı yüksek bireyler yetiştirme fırsatı sunması olarak vurgulanmaktadır. Bu yaklaşımlar sayesinde çocuklar, doğayı daha derinlemesine keşfederken aynı zamanda öğrenmeyi de deneyimledikleri görülmektedir. Yöneticilerin bu bulguları destekleyici nitelikteki cevapları şu şekildedir:

Y11: “Okulumuzda çevre okuryazarlığı ve ekolojik bilinci aşılama üzerine eğitim verilmektedir. Çocuklar kendi merakları ve öğrenme yolculuklarının liderleri bizler onlara eşlik ediyoruz adeta...”

Y2: “Çocuklar salyangozların bu kadar ıslak ve kaygan bir yapıda olduğunu deneyimlemeleri çok güzeldi. Öğrenme deneyimlerine şahit olmak çok güzel...”

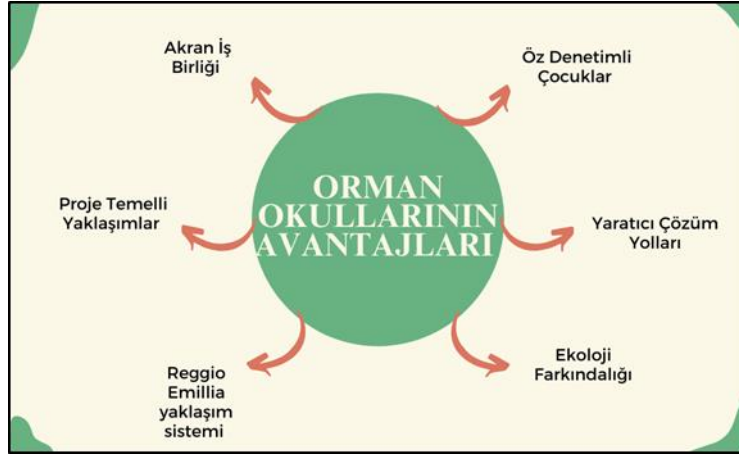
Orman okullarının çocukların öğrenme potansiyelini artırdığı ve doğa ile olan etkileşimlerini güçlendirdiği görülmektedir.

Yöneticilerin (Y10, Y11, Y12) değerlendirmelerine göre, orman okulları çocukların doğa ile etkileşimini ve öğrenmeyi destekleyen projeler ve yaklaşımlar sunmaktadır. Öğretmenler, Reggio Emilia yaklaşımının da etkisiyle çocukların kendini ifade etme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu yaklaşımlar, çocukların doğayı keşfederken aynı zamanda öğrenmelerini de sağlayarak eğitim sürecini daha zengin ve etkileyici hale getirmektedir. Yöneticilerin bu bulguları destekleyici nitelikteki cevapları şu şekildedir:

Y12: “Çocuklar doğal ortamda kendi öğrenme yetileri doğrultusunda hareket etme fırsatı buluyorlar. Bu onlara çok iyi geliyor, her zaman oynayacak bir oyun ve ortamı kurabiliyorlar.”

Y11: “Bir önceki hafta yaptığımız projeye kaldıkları yerden devam edebiliyorlar. Hem de daha çok bilgi edinerek hareket ediyorlar. Doğa onları merak etmeye teşvik ediyor.”

Yöneticilerden elde edilen bulgular doğrultusunda orman okulunun avantajları ile öne çıkan kavramlar Şekil 3’te yer verilmiştir.

Şekil 3. Orman Okullarının Avantajları

Orman okullarının uyguladığı projeler ve Reggio Emilia yaklaşımının çocukların doğayı öğrenme ve keşfetme deneyimlerini zenginleştirdiği görülmektedir. Bu yaklaşımlar, çocukların doğayla iç içe olmalarını destekleyerek öğrenme sürecini daha etkili ve keyifli hale getirdiği ortaya çıkmıştır. Orman okullarının sunduğu bu avantajlar 4K4, çocukların doğa sevgisi ve öğrenme isteği üzerinde olumlu etkiler olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular, bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde değerlendirildiğinde, orman okulu uygulamalarının Reggio Emilia ilhamlı etkinliklere vermesi açısından literatüre önemli katkılarda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bulgular ile literatür karşılaştırılarak, tartışılmalıdır.

O’Brien (2009), orman okulunun öz saygı, özgüven, sosyal beceriler, dil ve iletişim yetenekleri, motivasyon, konsantrasyon, bilgi ve anlayış, fiziksel motor beceriler, kişisel alan farkındalığı, yeni arkadaşlıklar kurma ve ekip çalışması gibi becerileri geliştirdiğini belirtmiştir. O’Brien ve Murray (2016) ise orman okulunun çocukların bütüncül gelişimine, öğrenme stillerine ve ilgi alanlarına odaklandığını; öğretmenlerin uygulamalarını açık havada öğrenmeye uyarlamalarına olanak sağladığını ve çocukların fiziksel aktivite yoluyla duygularını ifade ederek bağımsızlık kazandığını ifade etmiştir.

Maynard (2007a, 2007b), orman okullarının ilerlemeci eğitim felsefesini benimseyen, açık hava eğitim programları uygulayan ve öğrenci merkezli eğitim anlayışını teşvik eden bir yapıya sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu okullarda öğretmen, rehberlik ve teşvik edici bir rol üstlenmektedir. Araştırma bulgularına göre, yöneticiler orman okulu uygulamalarında proje temelli yaklaşımlar ve Reggio Emilia modelini benimsediklerini ifade etmişlerdir. Bu da orman okullarında alternatif eğitim modellerinin esnek bir şekilde kullanılabildiğini ve çocukların öğrenme süreçlerini zenginleştirdiğini göstermektedir.

Harris (2015), orman okulu uygulayıcılarının doğayla etkileşim, deneyim paylaşımı, problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin öğrenme süreçlerini yönlendirmelerine olanak sağlama gibi stratejiler kullandığını ortaya koymuştur. Schäffer ve Kisteman (2012), 12 orman okulunun gözlemleri sonucunda, doğal malzemeler kullanılarak çevre eğitimi ve bireysel/grup faaliyetlerinin odağa alındığını belirtmiştir. Bu durum, Reggio Emilia yaklaşımında çocuğun farklı materyallerle sanatsal etkinlikler yapması, sorgulama ve hayal gücünü kullanması ile örtüşmektedir.

Proje temelli öğrenme ve Reggio Emilia yaklaşımı, çocukların öğrenme deneyimlerini zenginleştirmektedir. Proje temelli öğrenme, çocukların ilgi alanlarına göre projeler geliştirmelerini ve bu süreçte araştırma yapmalarını sağlarken, Reggio Emilia yaklaşımı onların bireysel ve grup olarak ifade yeteneklerini, yaratıcılıklarını ve sorgulayıcılıklarını desteklemektedir. Katılımcı yöneticiler, çocukların kendi öğrenme süreçlerinin mimarı olmalarını desteklediklerini ve bu süreçte rehberlik yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu sayede çocuklar, yalnızca bilgiyi tüketen değil, aynı zamanda araştırmacı, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen bireyler olarak yetişmektedir.

Araştırma, orman okullarının eğitim süreçlerinde doğanın sunduğu imkanların bütüncül bir yaklaşımla dahil edilmesinin öğrenme deneyimlerini daha anlamlı hale getirdiğini ve çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimlerini desteklediğini göstermiştir. Ayrıca, orman okulu eğitiminin uygulandığı bölgelerdeki iklim ve topografik koşulların belirleyici bir faktör olduğu ifade edilmiştir. Yöneticiler, orman okulu uygulamalarında ilkeler ve çocuk merkezli yaklaşımın yanı sıra yerel iklim ve coğrafi koşulları da göz önünde bulundurduklarını belirtmişlerdir.

Araştırma sonuçları, Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2024 yılındaki mevzuat güncellemesi ile örtüşmektedir. 2013 tarihli mevzuatta yer almayan sınıf dışı etkinliklerin 2024 mevzuatında eklenmesi, orman okulu uygulamalarının eğitim politikalarına yansıyan etkisini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Akar Gençler, A. (2014). Reggio Emilia temelli projelerin anaokuluna giden çocukların yaratıcı düşünme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı. Hacettepe Üniversitesi.
- Amus, G. (2022). *Çık dışarıya oynayalım: Doğa pedagojisine doğru bir öğrenme yolculuğu*. Epsilon Yayınevi.
- Anderson, N., Harvey, D., & Crosbie, J. (2021). Describing outdoor learning. *Horizons*, 94, 19–23.
- Bal, E. ve Kaya, G. (2020). Orman okulu kavramının orman okulu öğretmenlerinin bakış açılarıyla incelenmesi. *Uluslararası Elektronik Çevre Eğitimi Dergisi*, 10(2), 167–180.
- Balıkesir Orman Anaokulu. (2024). Orman Okullarının Tarihçesi. *Balıkesir Orman Anaokulu*. <https://balikesirormananaokulu.com/788-2/orman-okulu/tarihcesi/>
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1–15.
- Blackwell, S. (2015). Impacts of long term forest school programmes on children's resilience, confidence and wellbeing. *Acesso Em*, 30(04), 1–46.
- Canik Orman ve Fen Okulu. (n.d.). *Canik Orman ve Fen Okulu web sitesi*. <https://canikdogavefenokulu.k12.tr/>
- Close, M. (2012). *The Forest School Initiative and its perceived impact on children's learning and development: An investigation into the views of children and parents* (Doktora tezi, Cardiff Üniversitesi).
- Coşkun, L. (2022). The Reggio Emilia approach in early childhood education. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 74–86.

- Çetin, M. (2022). *Orman anaokulları*. Nobel Yayınları.
- Dilek, Ö. (2019). *Orman okulu uygulamalarının çocukların gelişimine yönelik katkısının değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Doğa ve Orman Okulum. (n.d.). <https://www.ormanokulum.org>
- Erol, M. (2023). *Türkiye’de orman okulu yaklaşımını uygulayan okul öncesi kurumlarındaki yetişkinlerin uygulama sürecine dair risk algılarının ve deneyimlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Programı).
- Friendly Forest Preschool. (2024). *Friendly Forest Preschool*. https://www.friendlyforestpreschool.com/our-preschool/?doing_wp_cron=1735578934.6770188808441162109375
- Friluftsfrämjandet. (2024). *Friluftsfrämjandet*. <https://www.friluftsframjandet.se/regioner/vast/lokalavdelningar/hammaro/varverksamhet/skogs-mulle-5-6-ar/>
- FSA. (2011). *Forest Schools principles*. <https://getchildrenoutdoors.files.wordpress.com/2015/03/forest-schoolsprinciples2.pdf>
- Garrick, R. (2009). *Playing outdoors in the early years* (2nd ed.). Continuum.
- Gilman, S. (2007). Including the child with special needs: Learning from Reggio Emilia. *Theory Into Practice*, 46(1), 23–31. <https://doi.org/10.1080/00405840709336545>
- Harris, F. (2015). The nature of learning at forest school: Practitioners' perspectives. *International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 45(2), 3–13. <https://doi.org/10.1080/03004279.2015.1078833>
- Kahrıman-Pamuk, D. ve Ahi, B. (2019). A phenomenological study on the school concept of the children attending the forest school. *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(4), 1386–1407. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.7c.4s.4m>
- Knight, S. (2009). *Forest schools and outdoor learning in the early years*. Sage Publications.
- Knight, S. (2011). *Forest school in practice* (1st ed.). SAGE Publications.
- Kotaman, A. G. D. H. (2009). Rudolf Steiner ve Waldorf okulu. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 174–194.
- Koyuncu, M. (2019). *Okul öncesi eğitimde alternatif yaklaşım: Orman okullarında öğretmen, veli ve yönetici görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Maynard, T. (2007a). Forest schools in Great Britain: An initial exploration. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 8(4), 320–331. <https://doi.org/10.2304/ciec.2007.8.4.320>
- Maynard, T. (2007b). Encounters with Forest School and Foucault: A risky business? *Education 3–13*, 35(4), 379–391. <https://doi.org/10.1080/03004270701602640>
- McKnight, D. M. (2010). Overcoming “ecophobia”: Fostering environmental empathy through narrative in children's science literature. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 8(6), 283–336. <https://doi.org/10.1890/100041>
- MEB. (2013). *Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Öncesi Eğitimi Programı*. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>
- MEB. (2024). *Milli Eğitim Bakanlığı, Güncellenen Okul Öncesi Eğitimi Programı*. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- O’Brien, L. ve Murray, R. (2007). Forest school and its impacts on young children: Case studies in Britain. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6(4), 249–265.
- Oberman, I. (1997). The mystery of Waldorf: A turn-of-the-century German experiment on today's American soil. *Publication of Opinion Papers; Speeches/Meeting Papers*.
- Özalp, T. A. (2016). *Reggio Emilia yaklaşımı temelli uygulamalar yapan okul öncesi öğretmenlerinin deneyimleri: Bir olgubilim çalışması* (Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya).
- Özbek-Ayaz, C. (2021). Eğitimde tabula rasa anlayışını yıkan ve çocuğun rönesansını yaratan bir devrim: Montessori metodu. In *Erken çocukluk eğitimi mozağı: Büyük düşünceler/fikirler, modeller ve yaklaşımlar* (ss. 319–349).

- Öztürk, Ö. (2024). Orman okulunun dünyadaki uygulamaları. <https://balikesirormananaokulu.com/blog-post/orman-okulunun-dunyadaki-uygulamaları/>
- Pekdoğan, S. (2012). Reggio Emilia yaklaşımı üzerine bir çalışma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 20.
- Rinaldi, C. (2006). *In dialogue with Reggio Emilia: Listening, researching and learning*. Routledge.
- Rinaldi, C. (2012). *Re-imagining childhood: The inspiration of Reggio Emilia education principles in South Australia*. Adelaide Thinker in Residence, Avustralya.
- Sarıgül, E. (2020). Orman Okulları: Çocuklar İçin Eğlenceli Doğa Eğitimi Modeli. *Peyzax*. <https://www.peyzax.com/orman-okullari/>
- Sobel, D. (2016). *Ekofobiyi aşmak: Doğa eğitiminde kalbin yeri*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Strong-Wilson, T. ve Ellis, J. (2007). Çocuklar ve yer: Reggio Emilia'nın üçüncü öğretmeni olarak çevresi. *Teoriden Pratiğe*, 46(1), 40–47. <https://doi.org/10.1080/00405840709336547>
- Temel, Z. F. (2005). Okul öncesi eğitimde yeni yaklaşımlar. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 62, 70.
- Waters, J. ve Begley, S. (2007). Supporting the development of risk-taking behaviours in the early years: An exploratory study. *Education*, 35(4), 365–377.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Seçkin.

